

המכון לאחריות תאגידית

2/1/2019

סקירת ייצוג המגזר העסקי בדוחות המדינתיים של יעדי הקיימות (SDGs)

מצפן הקיימות

אור רוטשטיין
ליעד אורתר

המרכז
האקדמי
לחשפת ולעסקים

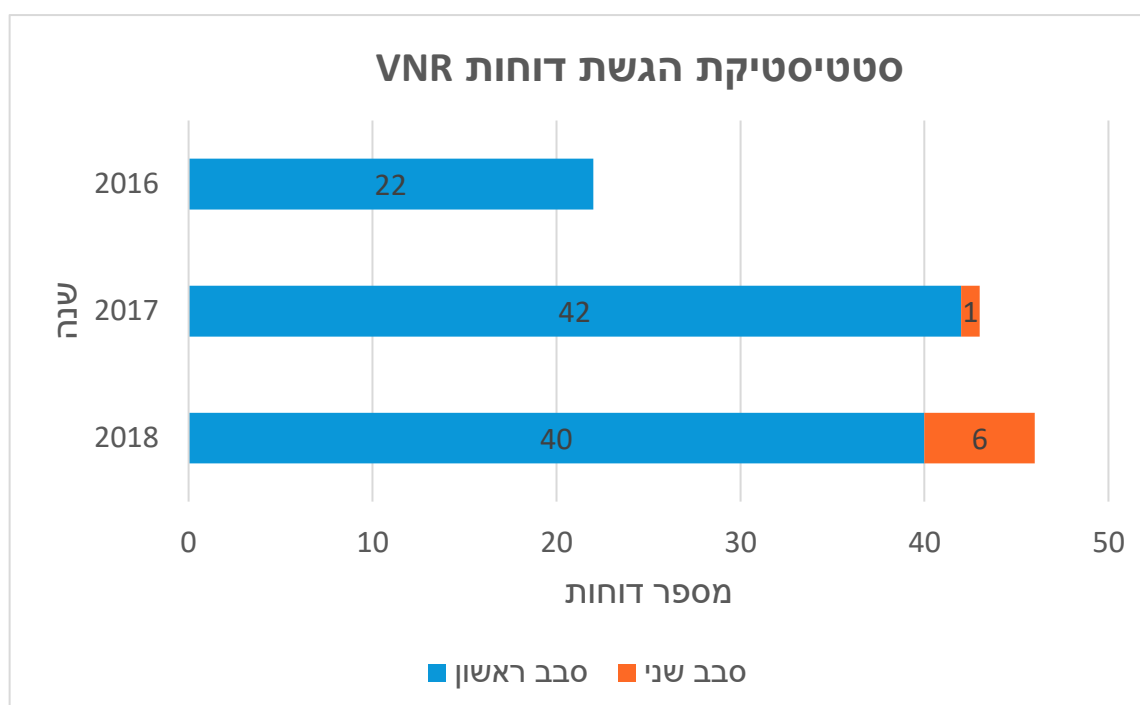
נייר עמדה: ייצוג המגזר העסקי בדוחות המדינתיים של יעדי

הקיימות של האו"ם

רקע כללי

בהחלטת האו"ם משנת 2015 בה אומצה אג'נדה 2030 לפיתוח בר קיימא מפורטים 17 יעדי הקיימות.¹ על פי ההחלטה, המדינות נדרשות לדווח על התקדמותן באופן קבוע ושיטתי על התקדמותן בדוחות הנקראים VOLUNTARY NATIONAL REVIEW או VNR לגוף באו"ם הנקרא הפורום הפוליטי הבכיר.² גוף זה מתכנס בכל שנה לסקירת ההתפתחות של 'אג'נדה 2030, ובוחן בין היתר את יישום יעדי הקיימות.

נכון לסוף שנת 2018, מאז תחילת תהליך הפורום הפוליטי הבכיר, הוגשו כ-111 דוחות VNR. 22 מדינות הגישו את הדוח בשנת 2016, 43 הגישו בשנת 2017 ו-46 מדינות הגישו את הדוח בשנת 2018.

¹ לעיון וקריאת כל 17 היעדים ו 169 מטרות המשנה בעברית - <http://sgdcompass-il.org.il/>

² A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development, §89

המלצות האו"ם לגבי דוח ה-VNR וחשיבות המגזר העסקי

קיים מבנה המומלץ ל-VNR על ידי משרד המזכיר הכללי של האו"ם אשר כולל:³

1. משפט פתיחה, על ידי נשיא, שר או בכיר אחר בממשל
2. סיכום בן עמוד או שניים הכולל לקחים והמלצות
3. פתיחה הכוללת רקע ומטרות בהיבט הלאומי
4. מתודולוגיה ותהליך הכנת הדוח. פרק זה כולל גם את תיאור האופן בו רמות משילות שונות עסקו בהכנת הדוח וכיצד בעלי עניין שונים מהמגזר העסקי, האקדמיה והמגזר האזרחי היו מעורבים בתהליך כתיבת הדוח.⁴
5. מדיניות וסביבה המאפשרת:
 - א. יצירת בעלות על יעדי הקיימות בסקטורים השונים ועבור בעלי העניין השונים
 - ב. הכללתם של היעדים במסגרת הלאומית
 - ג. שילוב שלושת ההיבטים של פיתוח בר קיימא
 - ד. יעדים ומטרות
 - ה. ניתוח
 - ו. מנגנונים מוסדיים
6. אמצעי ביצוע
7. הצעדים הבאים
8. נספח סטטיסטי
9. מסקנות
10. נספחים

על פי המלצות האו"ם על המדינות להסתמך בדוח ה-VNR לא רק על גורמי הממשל אלא לעבוד על הכללתם של בעלי עניין שונים, כולל **המגזרים האזרחי והעסקי**⁵ זאת לאור החשיבות והחיוניות של המגזרים השונים לשם השגת יעדי הקיימות.

סקירת דוחות VNR של 28 מדינות חברות OECD

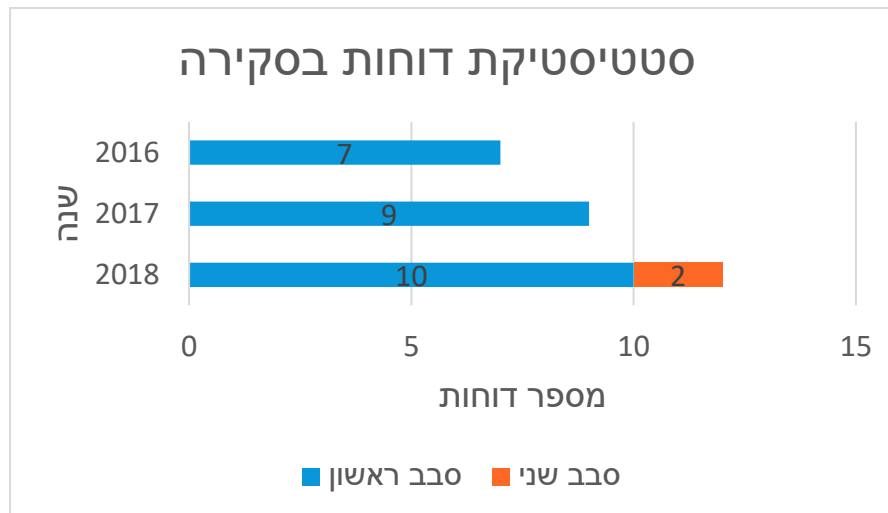
עקב חשיבות המגזר העסקי בהשגת יעדי הקיימות ובדיווח, **בסקירה זו נותח אופן הדיווח במדינות בהקשר הסקטור העסקי**. מכיוון שקיימים קריטריונים רבים להשוואה בין ישראל לבין מדינות מפותחות אחרות, המדגם בסקירה כולל דוחות מטעם מדינות החברות בארגון ה-OECD מאז החל תהליך הדיווח השנתי לפורום הפוליטי הבכיר. נבחנו 27 דוחות VNR שהוגשו על ידי חברות ה-OECD מהשנים 2016, 2017 ו-2018.

³ Voluntary common reporting guidelines for voluntary national reviews at the HLPF

https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/17346Updated_Voluntary_Guidelines.pdf

⁴ הבדל מרכזי בין יעדי הפיתוח של המילניום ויעדי הקיימות הנוכחיים הוא בהדגשת שיתוף הפעולה בין בעלי העניין. באשר ליעד הקיימות מספר 17, שותפות להשגת היעדים, ניתן למצוא בו הדגשה לחשיבות הירתמות המגזר העסקי.

⁵ [A/RES/70/1 Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#), §79

שאלה מרכזית

השאלה המרכזית שנשאלה היא באיזה אופן משולב ומיוצג המגזר העסקי בדוחות?

- האם מצויינת מתודולוגיה בכתיבת הדוח המתארת שיח עם בעלי עניין מהמגזר העסקי? איזה גוף תיאם את כתיבת הדוח? באיזה אופן שולבו בעלי עניין מהמגזר העסקי?
- האם המידע מופיע באופן משולב בדוח, בפרקים שונים? האם יש פרק או נספח ייעודי בו מתוארת תרומת המגזר העסקי?
- מהו המידע על תרומת המגזר העסקי להשגת היעדים?

ממצאים

את סקירת הממצאים ניתן לראות בטבלה הבאה:⁶

מדינה	שנת הדוח	סבב ראשון או שני להגשה?	גוף מרכז ומתודולוגיית כתיבת הדוח בהקשר המגזר העסקי	מידע על תרומת המגזר העסקי להשגת היעדים מופיע באופן משולב בפרקים שונים בדוח? האם קיים בנוסף פרק או נספח ייעודי לעניין זה?
אוסטרליה	2018	ראשון	הדוח רוכז על ידי המחלקה לקשרי חוץ ולמסחר. השתתפות של רשת ה-Global Compact האוסטרלית כמו גם של לשכת המסחר והתעשייה האוסטרלית והתאחדות העסקים הקטנים (ראה עמ' 14)	באופן משולב.
איטליה	2017	ראשון	משרדי הממשלה שתמכו בכתיבת הדוח הם משרד הסביבה ומשרד החוץ. גישה מתודולוגית ותהליך השיח עם בעלי העניין מוזכרים בהקדמה (עמ' 6).	באופן משולב
אירלנד	2018	ראשון	גוף מרכז הינו משרד התקשורת, הפעולה למען האקלים והסביבה תיאור הדרך בה הדוח נכתב בשיח	באופן משולב

⁶ לעיון בכל הדוחות המדינתיים - <https://sustainabledevelopment.un.org/vnrs>

	המשלב את המגזר העסקי ובעלי עניין נוספים מופיע בנספח 3, עמ' 218			
אסטוניה	2016	ראשון	תיאום הדוח על ידי משרד הממשלה. המידע בדוח האסטוני הנוגע לתרומת הארגונים שאינן ממשלתיים מגיע מהוועד האסטוני לפיתוח בר קיימא המורכב ממספר ארגוני גג, ביניהם גם אלה המייצגים את התעשייה וחברות האנרגיה.	באופן משולב
בלגיה	2017	ראשון	התיאום לכתיבת הדוח נעשה תוך כדי שיתוף פעולה של הרשות הבין משרדית לפיתוח בר-קיימא, משרד החוץ והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה	באופן משולב
גרמניה	2016	ראשון	גוף בין משרדי תיאם את כתיבת הדוח. מצויינת החשיבות של קיום שיח עם בעלי עניין שונים, כולל המגזר הפרטי. גוף מרכזי שנזכר בהקשר זה הינו ה-UN Global Compact.	באופן משולב
דנמרק	2017	ראשון	משרד האוצר תיאם את כתיבת הדוח בתהליך שכלל בין היתר בעלי עניין מהמגזר הפרטי.	קיים נספח (עמ' 49)
הולנד	2017	ראשון	תיאום הדוח על ידי שר המסחר ושיתוף הפעולה כולל התייעצות עם מגוון רחב של בעלי עניין. בהקשר המגזר הפרטי נזכרת הקואליציה ההולנדית לצמיחה ברת קיימא (DSGC).	קיים פרק נפרד (עמ' 40)
הונגריה	2018	ראשון	משרד החוץ והמסחר תיאם את הדוח. גופים הנזכרים מהמגזר העסקי שתורמו לכתיבתו כוללים את המועצה העסקית ההונגרית לפיתוח בר קיימא וחברות ייעוץ פרטיות..	קיים פרק נפרד (עמ' 70)
טורקיה	2016	ראשון	הדוח רוכז על ידי משרד הפיתוח הטורקי, אשר שילב גם את המגזר העסקי (עמ' 7)	באופן משולב ותמציתי
יוון	2018	ראשון	כתיבת הדוח תואמה על ידי מזכירות הממשלה. גם הסקטור העסקי שולב והשתתף בתהליך (עמ' 18)	קיים פרק נפרד (עמ' 95)
יפן	2017	ראשון	גוף בין משרדי תיאם את כתיבת הדוח, בו תפקיד מרכזי ניתן למשרד החוץ.	באופן משולב
לטביה	2018	ראשון	מכון האחריות התאגידית בלטביה CSR LATVIA מוזכר כארגון החוקר ואוסף מידע מהחברות השונות במשק בנוגע לקיימות. מכון זה הינו סניף של ארגון הגג האירופי לאחריות תאגידית CSR EUROPE.	תת-פרק (עמ' 37).
ליטא	2018	ראשון	משרד הממשלה והמשרד לסביבה תוך כדי שיח עם "בעלי עניין רבים כלל האפשר" וכולל מומחים מארגונים שונים (עמוד 7).	באופן משולב
מקסיקו	2018	שני	משרד הנשיא תיאם את כתיבת הדוח תוך כדי שיח עם בעלי שיח שונים. כבר בהקדמה מוזכרות שמות האיגודים מהסקטור העסקי אשר היו מעורבים בהכנת הדוח בהם לשכת המסחר המקסיקני. ערוץ התקשורת המרכזי עם המגזר הפרטי כלל שני ארגוני גג, AxS ו-CCE (עמ' 41).	באופן משולב

נורווגיה	2016	ראשון	כתיבת הדוח הובלה על ידי משרד החוץ תוך עדי שיתוף פעולה בין משרדי. בתהליך התייעצות ושיח שקדם לכתיבת הדוח שולבו תאגידיים נורווגיים.	באופן משולב
סלובניה	2017	ראשון	כתיבת הדוח הובלה על ידי משרד ממשלתי מיועד לפיתוח ומדיניות אירופית. גם המגזר העסקי היה מעורב בתהליך (עמ' 8)	באופן משולב
סלובקיה	2018	ראשון	גוף בין משרדי תיאם את הדוח בו בעוד תפקיד מרכזי ניתן למשרד החוץ. בעלי עניין שונים הכוללים את הסקטור הפרטי מעורבים בניטור ההתקדמות של אג'נדה 2030 בסלובקיה (עמ' 12)	באופן משולב
ספרד	2018	ראשון	גוף בין משרדי תיאם את כתיבת הדוח, בו תפקיד מרכזי ניתן למשרד החוץ. שיח מסודר עם בעלי עניין שונים נזכר בדוח כאלמנט חיוני (עמ' 178). רשת ה- Global Compact בספרד נזכרת כשותף מרכזי בריכוז המידע מהסקטור העסקי (עמ' 14).	באופן משולב
פולין	2018	ראשון	את התפקיד המרכזי בהכנה מילא משרד היזמות והטכנולוגיה (עמ' 13) תוך כדי שיח עם עסקים ואיגודי עובדים. בדוח נזכר גם הסניף הפולני של ה- UN Global Compact (עמ' 56).	באופן משולב
פורטוגל	2017	ראשון	כתיבת הדוח תואמה על ידי משרד החוץ. תיאור תרומת המגזר העסקי תואם על ידי רשת ה- Global Compact הפורטוגזית.	באופן משולב
צ'כיה	2017	ראשון	גוף בין-משרדי תיאם את כתיבת הדוח תוך כדי שילוב בעלי עניין שונים (עמ' 10)	באופן משולב
צרפת	2016	ראשון	גוף בין-משרדי תחת סמכותו של ראש הממשלה תיאם את הדוח. גם המגזר העסקי שולב בתהליך כתיבת הדוח (עמוד 10)	באופן משולב
קוריאה	2016	ראשון	משרד החוץ הינו הגוף המתאם עם משתתפות של משרד הסביבה. מטעם המגזר העסקי מוזכר במיוחד הסניף המקומי של ה- UN Global Compact שמאגד תחתיו 280 חברות (עמ' 6)	באופן משולב
קנדה	2018	ראשון	דוח בין-משרדי. הקדמה החתומה על ידי ג'סטין טורודו מזכירה את העסקים כשותפים הכרחיים להשגת מטרות אג'נדה 2030.	באופן משולב
שוודיה	2017	ראשון	הדוח נכתב תחת גוף בין-משרדי. בעלי עניין שונים כולל המגזר הפרטי נזכרים בדוח כהכרחיים להשגת יעדי הקיימות.	באופן משולב
שוויץ	2018	שני	כן, תהליך רחב שהונע על ידי המועצה הפדרלית השוויצרית וכלל בין היתר קנטונים, עסקים וארגונים פדרלים. לקנטונים ורשויות מקומיות מקום מרכזי בדוח.	באופן משולב ותמציתי

מבנה ופורמט הדוחות

28 הדוחות שונים בסקירה זה מזה באורכם; אורכו של הדוח השוויצרי הינו 28 עמודים בלבד, בעוד אורך הדוח המקסיקני הינו 162 עמודים ואורך הדוח האירי הינו 300 עמודים. הבדל משמעותי במספר העמודים נובע מאורך הנספח הסטטיסטי. לגבי מבנה הפרקים, הדוחות אינם נבדלים זה מזה באופן מהותי ותואמים ברובם באופן מלא או באופן חלקי את מבנה ה-VNR המומלץ על ידי האו"ם.

בדוחות מצויין באופן קבוע האופן בו נכתב המסמך ומהות השיח עם בעלי העניין השונים. סקירת המנגנון הארגוני הנוגע לניטור ייעדי הקיימות מוזכר לרוב עם ציון אופן כתיבת הדוח. בדוחות רבים מופיע הארגון המקומי של ה-UN Global Compact כגוף מרכזי בתהליך שילוב העסקים בשיח שקדם לכתיבת הדוח.

איזכור בעלי עניין מהמגזר העסקי בדוחות

איזכורים לסקטור העסקי נמצא בדוחות המדינות במיקומים שונים. בפתיחה החתומה על ידי שר או בעיר בממשל, בפתיחה לדוח, בתיאור המתודולוגיה לכתיבת הדוח, בפרק המתאר את בעלי העניין השונים, בפרק התאר את אמצעי הביצוע ובנספחים לדוח או בפרקים שונים המחולקים לפי 17 יעדי הקיימות, בכל אלה נמצאו איזכורים לבעלי עניין שונים ובהם המגזר הפרטי. בדוחות מסויימים נמצא בנוסף פרק ייעודי או נספח המתאר באופן מורחב את הירתמות המגזר העסקי במדינה להשגת ייעדי הקיימות ואגי'נדה 2030.

משקל רב בדוחות ניתן לתיאור המדיניות הממשלתית המשפרת את הסביבה העסקית במדינה והמקדמת את תרומת המגזר העסקי. במרבית הדוחות ניתן לראות איזכורים למאבק בשחיתות כנקודה מרכזית לתרומת המגזר העסקי. זהו נושא שמופיע גם בתור מדד ביצוע בנספחים הסטטיסטיים של המדינות.

ניתוח קצר של מספר מקרי מבחן

דנמרק

לגבי המתודולוגיה בכתיבת הדוח, משרד האוצר הדני תיאם את כתיבת הדוח בתהליך שכלל בעלי עניין מהמגזר הפרטי כמו גם מהחברה האזרחית ומהאקדמיה. אלה נתבקשו לספק מדע כיצד הם תרמו להשגת יעדי הקיימות ברמה הלאומית והבין לאומית.

העסקים מוזכרים כהכרחיים להשגת יעדי הקיימות כבר בהקדמה לדוח אשר חתומה על ידי שר האוצר כריסטיאן ינסן. העסקים מוזכרים באופן משולב בדוח בפרקים השונים אשר תואמים ברובם למבנה המומלץ על ידי האו"ם. נספח בו קיים פרק נפרד המוקדש לתרומת העסקים כלול בדוח (עמ' 49). הוא מורכב מהקדמה וסקירה כללית וכולל שש דוגמאות המדגימות מעורבות עסקים בדנמרק בהשגת יעדי הקיימות וביניהם גם תאגיד Maersk שמתאר יוזמה למאבק בשחיתות בתעשייה הימית. בסיומו מובאות המלצות, כיצד ממשלות יכולות להגדיל את היקף ההשתתפות של העסקים בהשגת יעדי הקיימות.

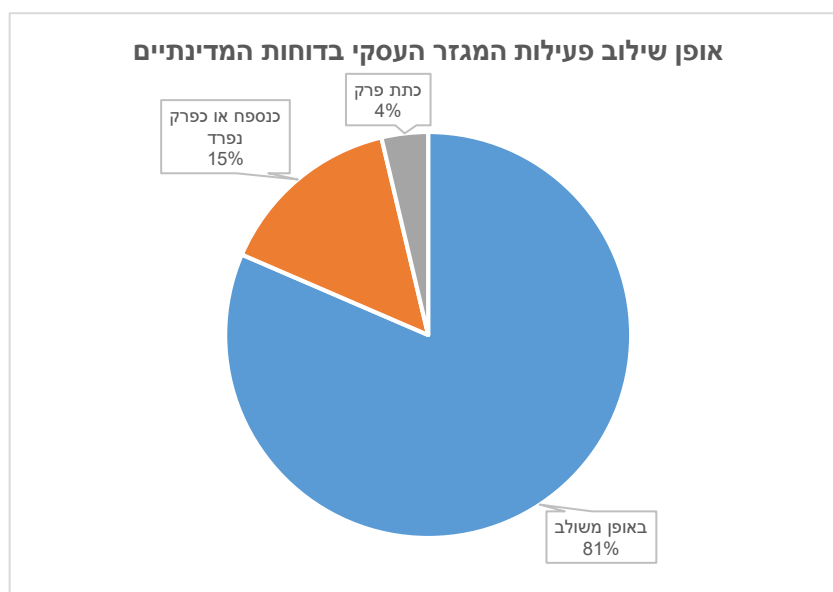
יפן

המגזר הפרטי מוזכר בייחוד בפרק בדוח העוסק ב'יצירת בעלות על יעדי הקיימות בסקטורים השונים ועבור בעלי העניין השונים'. בפרק זה נזכרת התאחדות התעשיינים ביפן, הקאינדנראן. בדוח מסופר על קוד משילות עסקית ואחריות תאגידית ביפן (עמוד 37) ומופיע מקרה מבחן על חברת ימאהה (עמוד 43).

הדוח נכתב תחת גוף בין-משרדי. בעלי עניין שונים כולל המגזר הפרטי נזכרים בדוח כהכרחיים להשגת יעדי הקיימות. עקב ההבדל המבני בשבדיה לגבי רמת ההתערבות הממשלתית בשוק, ישנו גם הבדל ברמת מעורבות המדינה במגזר העסקי. כך למשל מתואר בדוח כי חלק משמעותי מהחברות במשק הינם בבעלות הממשלה אשר מחזיקה באופן חלקי או מלא כחמישים חברות. קיים לכן דגש בדוח על חזון הממשלה בעניין חברות ממשלתיות וקיימות כחלק מהמודל העסקי שלהן ועל פירוט תרומתן. בדוח מצויינים מקרי מבחן המתארים את תרומתן: חברת הכרייה הממשלתית LKAB מפחתה את כמות הפחמן דו-חמצני בתהליך ייצור הפלדה. חברת האנרגיה הממשלתית Vattenfall פיתחה בשותפות עמה תהליך להפחת כמות גזי חממה בתעשיית הפלדה.

סיכום הממצאים והמלצה למסגרת פעילות ישראלית

מסקירת 27 הדוחות של מדינות ה OECD נדמה כי יש תמימות דעים, הנובעת גם מהנחיות האו"ם, שיש מקום ליצר מנגנוני מעורבות חברתיים רחבים במסגרת הפעילות סביב יעדי הקיימות. מתוך 27 הדוחות שנסקרו, ב 22 מהם פעילות המגזר העסקי משולבת בדוח עצמו. בארבעה דוחות השילוב הוא כנספח או כפרק נפרד ורק בדוח אחד מוצג הנושא כתת פרק. ממצאים בהירים אלו ממחישים כי רוב רובם של מדינות ה OECD רואות במגזר העסקי מרכיב אינטגרלי בהשגת היעדים והדבר מוצג כך בדוחות המדינתיים שלהן.

מסקירת אופני השילוב של המגזר העסקי עולה כי יש מגוון גדול במנגנונים האמורים. חלקם של המדינות מבצעות זאת באמצעות ארגונים מתווכים ומסייעים, חלקם באמצעות הרשת המקומית של ארגון העסקים הגלובלי המשוך לאו"ם, ה Global Compact וחלקם באופן ישיר באמצעות זרועות של משרדי הכלכלה והמסחר. כל מדינה ודרכה שלה.

ביוני 2018 במסגרת יום איכות הסביבה של הכנסת, פרסמם מרכז המידע והמחקר של הכנסת נייר עמדה תחת הכותרת: "יום הסביבה 2018: נושאים "חמים" על סדר היום הסביבתי העולמי"⁷. במסגרת סקירה רחבה זו נכתב כי:

"נכון ליוני 2018, ממשלת ישראל לא אימצה את יעדי פיתוח בר קיימא של האו"ם באמצעות החלטת ממשלה ואף לא הוכנה הצעת מחליטים בנושא. כמו כן, לא נקבע גורם מתכלל אשר יהיה אחראי על קידום היעדים באופן מתואם בין משרדי הממשלה. הסוגיות של אימוץ היעדים וקביעת גורם מתכלל נידונו בין משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה בשנתיים האחרונות, אולם עד כה טרם התקבלה החלטה בנושא."

נראה כי ההיערכות הבינמשרדית המוגברת לקראת פרסום הדוח המדינתי הראשון של ישראל (אשר צפוי להתרחש ביולי 2019) מראה את אותותיה וכי ההתרחשות הממשלתית גוברת סביב אג'נדה עולמית חשובה זו. תמונת המצב נכון להיום (ינואר 2019) היא כי נראה שיש התעוררות מסוימת בקרב גורמי הממשל הישראליים בכל האמור לאימוץ והטמעת יעדי הקיימות בקרב משרדי הממשלה. התעוררות זו מלווה ונדחפת ע"י פעילותם של ארגונים חוץ ממשלתיים אשר יוזמים כנסים ומפגשים ומעלים על סדר היום הציבורי את נושא יעדי הקיימות ואג'נדה 2030. בין ארגונים אלו ניתן לציין את מרכז השל, עמותת איתן-מעכי, בית הספר לקיימות בבינתחומי בהרצליה ונוספים.

אנו, במכון לאחריות תאגידית, פועלים בשנים האחרונות באופן עקבי ומתמיד על מנת להעמיק ולהרחיב את מעורבותו ומחויבותו של המגזר העסקי בישראל לעקרונות הקיימות והאחריות התאגידית ורואים במהלך לאומי קרב זה הזדמנות של ממש להשיג מטרה זו בכוחות משולבים. על מנת לעשות זאת ובכדי להרחיב את מעגלי השיח הישראליים סביב יעדי הקיימות החלטנו לקחת על עצמנו לפני יותר משנה, את משימת ההנגשה השפתית של היעדים והקמנו אתר אינטרנט ייעודי לשם כך – מצפן הקיימות - [http://sgdcompass-il.org.il](http://sgdcompass.il.org.il). האתר מתבסס על היוזמה העולמית SDG Compass של הארגונים GRI, Global Compact ו WBCSD אשר מבצע הפנייה מסודרת של כל אחד מהיעדים למתודולוגיות ניהוליות עולמיות רלוונטיות אחרות. האתר מבקש להנגיש את היעדים למגזר העסקי ע"י בניית מסמך ניהולי מוסדר והצגת מקרי בוחן רלוונטיים.

בסוף 2018 יצא המכון ב'יקול קורא' המבקש לאתר את התאגידים הישראליים המבקשים להיות שותפים בתהליך הכתיבה של הדוח המדינתי הישראלי ורצון זה גם הוצג באופן מסודר לנציגי המשרד להגנת הסביבה. מספר חברות נענו לפנייתנו ואחרות ממתונות לעדכונים אודות מתווה הדיווח הישראלי. אנו תקווה כי אכן שאיפה זו לשילוב המגזר העסקי תיושם באופן מתאים ונכון בדוח הישראלי הראשון הבא עלינו לטובה. אנו במכון נשמח לעמוד לשירות מי מהצדדים המעורבים בתהליך הגשמה לאומי זה.

לפרטים נוספים אודות פעילות המכון לאחריות תאגידית, מצפן הקיימות וכל הקשור בכך, ניתן לפנות לליעד אורתור, ראש המכון, liad.ortar@gmail.com, 058-4873737

המכון מהווה חלק מפעילות המרכז האקדמי למשפט ולעסקים.

⁷ לעיון בנייר העמדה המלא - [קישור](#)